ماهنامه
حراء
Monthly
Hera
میاشتنی
ماهنامهٔ تربیتی، علمی و دینی

دوشنبه د ۱۳۹۸ د حوت۵، د جماد الثاني۳۰مه، د ۲۰۲۰م د فبروري۲۴مه   لومړی کاله ۴مه گڼه

HAIAN FOUNDATION
Registered Charity
in the UK
Reg No: 1145407

از نعمت های خدا یاد آوری کن...

اگر انسان دفتری باز کند و در آن روزهای خدا را بنویسد
روزی که خداوند او را از فلان مریضی نجات داد،
روزی که خداوند او را به ازدواج فلانی درآورد
روزی که خداوند فلان مکان تجارتی را برایش داد
روزی که به مشکل بزرگی دچار شد و خداوند او را از آن نجات داد..
این کار به او انگیزه میدهد و باعث می شود برای همیشه شکر گذار خداوند متعال باشد
روزهای خدا را برایت یادآوری کن..!

سرمقاله

اسلام ته خلک نور هم نزدي کړئ

د اسلام سره د خلکو د مینې او لېوالتیا د زیاتولو په لړ کې هر دعوتگر ته ښایي چې د خلکو په روزنه او ښودنه کې له تَدرّج (مرحله واره توگه) او لوړې حوصلې څخه کار واخلي، ځکه دا د عقلمندۍ خبره نه ده چې ته د يو نوي مسلمان شوي تن څخه هغه ډول مطالبات یا غوښتنې وکړې کوم چې په اسلام کې د زېږېدلي او د هغه په غېږ کې د لوبېدلي مسلمان څخه يې غوښتنه کیږي او دا شخص له هغه تن سره خورا تفاوت لري چا چې اسلامي کلتور او تقالید د خپلې کورنۍ او ټولنې څخه زده کړی وي .

له دې وروسته اسلام ته په بلنه کې بله تېروتنه چې تر سترگو کیږي دا ده چې يو لړ دعوتگر ورونه نوي مسلمان شوي تن ته سم د لاسه سر بېره پر دیني فرائضو، د سنتو، مستحباتو ، نوافلو او حتی مباحاتو په ترسره کولو سره امر ورته کوي او دا هم ورته وايي چې ته به له محرماتو سره سره د شبهاتو، مکروهاتو او کوچنيو منکراتو څخه هم ځان ژغوری او بیا يې په دې کار کې ټینگ رانیسي او له ده سره هم داسې زیږ چلند کوي کوم چې مونږ يې په ورځيني ژوند کې ديو ملتزم (پابند) مسلمان سره کوو چا چې د خېر په چارو کې ډېر پړاونه شاته پرې ایښي وي او اوس خلکو ته غوره نمونه او بېلگه گرځېدلی وي .

نوي مسلمان شوي شخص ته د کبیره گناهونو څخه د ځان ژغورلو ښودنه وکړئ ، نه د صغائروڅخه :

هغه ورونه چې نوي مسلمان شوو کسانو ته د دین ښودنې دنده پر غاړه لري، لازمه خو دا وه چې لومړی دوي ته د اساسي فرائضو ښودنه وکړي او بیا ورته دا هم ورځرگنده کړي چې دوي به د مُنهیاتو(ناروا څېزونو) په لړ کې یواځې د قطعي محرماتو څخه ځان ژغوري او بس، نه ده شبهاتو او مکروهاتو څخه، بلکه په ډاگیزه توگه سره ویلی شم چې: لومړی ښایي چې د کبائرو (سترو گناهونو) څخه باید دوي ځان وژغوري، ځکه صغائر (کوچني گناهونه) خو په ۵ وخته لمونځونو سره ازاله او رژول کیږي او د جمعې لمونځ، له یوې روژې څخه تر بلې روژې او د شپې تهجد او قیام...

تر دې هم جالبه دا ده چې قرآنکریم له کبیره گناهونو څخه ځان ژغورونکي انسان ته ډاډ ورکوي چې د ده صغیره گناهونه به رژول کیږي او دا هم په دې شرط چې له کبیره گناهونو څخه ځان د الله تعالی له ویرې او تدین له مخې وژغوري، داسې نه چې گناهونو ته يې وس ونه رسیږي او یا هم له گناهونو سره خورا مینه ولري.

مخ ۳ — په يو غير اسلامي هېواد کې اولاد څنگه وروزو؟

صفحه ۲ — احترام و خدمت بزرگسالان خصلت مهم مسلمان

صفحه ۲ — دافرادو په سرمایه (پانگه) کې د ټولنې حقوق

صفحه ۴ — شوک څه شی دی او څنگه رامنځ ته کیږي؟

مخ ۵ — کودک دست پرورده کدام محیط است؟

مخ ۶ — (SIYĀM (ABSTINANCE/FASTING

مخ ۷ — The importance of seeking knowledge

احترام و خدمت بزرگسالان خصلت مهم مسلمان

رسول الله صلی الله وسلم، پسری را مورد سرزنش قرار دادند که پدرش از او شکایت داشت و می خواست تمام دارایی فرزند خود را بگیرد؛ و برایش گفتند که تو و مال تو از پدر توست. إرواء الغليل في تخريج أحاديث منار السبيل (۳/ ۳۲۳).
خطابی می گوید: از آن چه درین حدیث ذکر شده، فهمیده می شود که نفقه مورد ضرورت پدر زیاد بود که پسر باید تمام دارای اش را می پرداخت؛ لذا پیامبر صلی الله علیه و سلم پسر را معذور ندانسته و فرمودند: تو و سرمایه ات از پدر توست، به این معنی که هر گاه پدرت به مال تو ضرورت داشت، می تواند به اندازه نیازمندی خود بردارد، همانگونه که از مال خودش می توانست استفاده نماید و اگر سرمایه ای نداشتی و کسب و کاری داشتی، لازم است که کار نموده و نفقه پدرت را کامل بپردازی. اما این که دارای فرزند برای پدر مباح باشد و هر طور خواست و بدون نیاز نابودش نماید؛ چنین نظری را هیچ کس از دانشمندان، ازین حدیث برداشت نکرده اند. معالم السنن خطابي۱۸۳/٥

تشویق احترام به بزرگسالان

از جمله رهنمودهای رسول الله صلی الله علیه و سلم در تعامل همراه بزرگان و کهنسالان این است که امت خویش را به احترام و بزرگداشت آنان تشویق نموده و فرمودند: از جمله امور بزرگ و باارزش در پیشگاه الله متعال، احترام مسلمان موی سفید می باشد. صحيح الأدب المفرد ص۱٤۳

هم چنین فرمودند: از ما نیست کسی که به کودکان ما رحم و شفقت نکرده و بزرگان ما را مورد احترام قرار ندهد. السلسلة الاحاديث الصحيحة (٥/ ۲۳۰)این حدیث بیان می دارد که تجاوز بر بزرگان با گفتار و کردار و اشاره در واقع تجاوز و بی احترامی به شخص رسول الله صلی الله علیه و سلم می باشد و این مفهوم را از نسبتی برداشت می کنیم که رسول الله فرمودند: بزرگان ما.
از جمله بزرگداشت و احترام کهنسالان: فراخ کردن مجلس، نشاندن او به جای خویش، مقدم داشتن در نوبت، و در همه امور بخاطر مراعات ضعف و ناتوانی او می باشد.

نهی از قتل کهنسالان در جنگ

رسول الله صلی الله علیه و سلم فرمودند: به نام خداوند و به خاطر رضایت او و مطابق ملت رسول الله حرکت کنید و شیخ فانی (کهنسال) را نکشید. جامع الأصول (۲/ ٥۹٦)

رسول الله به نزد بزرگسالان می رفتند

از جمله رهنمود های رسول الله صلی الله علیه و سلم در برخورد با بزرگسالان، این بود که دوست داشتند نزد آنان بروند تا بزرگسالان دچار مشقت و سختی نشوند، وقتی ابوبکر صدیق رضی الله عنه، پدرش را نزد رسول الله صلی الله علیه وسلم آورد، برایش گفتند: چرا این پیرمرد را به خانه اش نگذاشتی تا من نزد او بیایم؟ ابوبکر فرمود: ای رسول خدا! سزاوارتر است که او نزد شما بیاید تا این که شما نزد او بروید. رسول الله او را نزدیک خود نشاند و دست خود را به سینه اش مالید و گفت: اسلام را بپذیر! او هم پذیرفت. التعليقات الحسان على صحيح ابن حبان (۱۰/ ۲۷٤)

همراه بزرگسالان مزاح می کردند

رسول الله صلی الله علیه و سلم همراه کهنسالان مزاح می نمودند، روزی پیرزالی نزد پیامبر صلی الله علیه و سلم آمده و گفت: ای رسول خدا! دعا کن که خداوند مرا وارد بهشت نماید. رسول الله فرمودند: ای مادر فلانی! زنان پیر وارد بهشت نمی شوند. آن زن گریه کنان برگشت! رسول خدا صلی الله علیه و سلم فرمودند: برایش بگویید که او در حال پیری وارد بهشت نمی شود؛ چون الله متعال می فرماید: {إِنَّا أَنْشَأْنَاهُنَّ إِنْشَاءً (۳٥) فَجَعَلْنَاهُنَّ أَبْكَارًا (۳٦) عُرُبًا أَتْرَابًا} [الواقعة: ۳٥ - ۳۷] ما آنان را (در آغاز کار ، بدین شکل زیبا و شمائل دلربا) پدیدار کرده ایم . ایشان را دوشیزگاني ساخته ایم. شیفتگان (همسر خود ، و همه جوان و طناز و) همسن و سال هستند . السلسلة الاحاديث الصحيحة ،شماره (۲۹۸۷)

عجله در ادای نماز بخاطر بزرگسالان

از ابوهریره رضی الله عنه روایت است که رسول الله صلی الله علیه و سلم فرمودند: هرگاه یکی از شما برای مردم نماز می خواند، باید نماز را کوتاه و سبک بخواند؛ چون بین مردم مریض و ضعیف و پیر می باشد و هرگاه به تنهایی نماز می خواند، هر چه می خواهد طولانی بخواند. متفق علیه

دافرادو په سرمايه (پانگه) کې د ټولنې حقوق

اسلام په انفرادي ثروت باندې د ټولنې حقوق لازموي او د بيلا بيلو لارو ځينې دا کار کوي، قرانکريم وگورئ د ذوي القربې حقوق پکې بيان کړی شوي دي، ددې معنی داده چې د يو سړي په گټه کې د هغه پر ذات برسيره د هغه د خپلوانو هم حق شته دی، د ټولنې د هر فرد دا مسؤليت دی چې که هغه د خپلو اړتياو نه زيات ثروت ولري او د هغه په خپلوانو کې داسې کسان وي چې د خپلو اړتياو نه کم ثروت لاس ته ورځي نو په ده باندي دا فريضه لازميږي چې د خپل توان ترحده پورې د هغه لاس نيوی وکړي، که په يو قوم کې هرې کورنۍ خلک د خپل دې مسؤليت احساس وکړي نو په مجموعي حيثيت سره د هغه قوم د زياترو کورنيو د چارو د سنباليدلو انتظام کيدلی شي او ډيرې کمې کورنۍ به داسي پاتي شي چې د بهرنيو مرستو اړمن وي، له همدې کبله تاسو گورئ چې په حقوق العباد کې تر ټولو مخکې د مور ، پلار او نورو خپلوانو د حق يادونه کوي. همداراز قرانکريم د سړي په دولت باندې د هغه د گاونډيو حق هم عايد کوي، ددي مطلب دادي چه په محله او هره کوڅه او هر چم کې چه کومې کورنۍ نسبتاً ښه او خوشاله او آسوده ژوند لري د هغو کسانو چه ددوي په محله ، کوڅه او چم کې نسبتاً زبون حالي او د لاس نيوي وړ وي مرسته او لاس نيوي وکړی.
ددی دوو مسئولتونونه وروسته قرآنکريم په هر آرام او هوسا حالي انسان باندي هم دا مسؤليت باروي چه د خپلی پراخۍ ترحده پوری د هر هغه چا مرسته وکړي په مرسته وغواړي او يا مرستي ته اړمن وي:
ژباړه: ((مؤمنان هغه دی)) چې په مالونو ددوی کې ((د فقيرانو)) ټاکلی حق دی. [المعارج: ۲٤] سوالگر هغه دی چې د مرستې غوښتلو لپاره تاته راځي، له دې نه مراد هغه عادتي سوالگر نه دي چې يوازې همدا سوال يې د خپلې روزۍ د لاس ته راوړلو وسيله گرزولی وي ، بلکې دې نه مراد هغه شخص دی چې ريښتيا اړمن وي او تاته د مرستې غوښتلو لپاره راشي چې زما سره مرسته وکړه، ته دا معلومات ضرور ځان ته حاصل کړه چې دا په ريښتيا سره د لاس نيوي محتاج دي خو چې کله تاته ثابته شي چې دی په ريښتيا محتاج دی او ته له خپلو اړتياو نه زياتې پيسې ولرې چې وکړی شې دده لاس نيوی وکړې نو ته بايد پدې پوه شې چې ستا په مال کې د هغه حق هم شته، پاتې شو محروم، له محروم نه مراد هغه څوک دی چې تاته خو د څه مرستې غوښتلو لپاره نه راځي خو تاته معلوم وي چې دی د خپلې روزۍ ميندلو نه يا پوره ميندلو نه بې برخې پاتې شوی دی، دا سړی هم ستا په مال کې حق لري.
برسيره پردې حقوقو اسلام مسلمانانو ته د الله جل جلاله په لار کې خرڅ کولو د عام حکم په ورکولو سره د ټول ولس او حکومت حق هم د هغو په مالونو کې قائم کړی دی، ددې نه مقصد دادي چې يو مسلمان بايد فياض، پراخ زړی، حساس او د خلائقو غمشريکه هستي وي او هغه بايد د کومې خپل غرضي جذبې لاندې، نه، بلکې يوازې د خپل الله جل جلاله د رضا دلاس ته راوړلو په خاطر د خير په هر کار کې، ددين او ټولنې په هر ضرورت پوره کولو کې په خلاص زړه سره خپل شته مصرف کړي، دايوه زبردسته اخلاقي روح ده چه اسلام يې په خپل تعليم او تربيت سره او د اسلامې ولس د ټولنيز چاپيريال نه په هر مسلمان فرد کې پيدا کوي ترڅو چې د کوم زور او جبر له مخې نه بلکې د خپل زړه په خوښه په ټولنيز خير کې مرستندوي وي.سرچينه: اسلامی اقتصاد کتاب

په یو غیر اسلامي هېواد کې اولاد څنګه وروزو؟

لیکنه: احسان الله الموسوي

دا چې څنګه کولای شو خپل اولادونه په غیر اسلامي هېوادونو کې په اسلامي بڼه تربیه او لوی کړو؟ نن ورځ مسلمانان په دې اړه له یو غټ چیلینج سره مخ دي.

مخکې تردې چې د اولاد تربیې ته راشو، باید پدې پوه شو، چې موږ د خپلو اولادونو په وړاندې مسؤل یاستو، او الله سبحانه وتعالی به له موږ څخه د هغوی د نوم، تعلیم او روزنې په اړه پوښتنه کوي لکه څنګه چې، الله سبحانه وتعالی فرمایي: يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا قُوا أَنفُسَكُمْ وَأَهْلِيكُمْ نَارًا وَقُودُهَا النَّاسُ وَالْحِجَارَةُ. (التحریم:٦).

ژباړه:ای مؤمنانو! خپل ځانونه او خپل اهل و عیال له هغه اور څخه وساتئ، چې خس یې خلک او تیږې دي.

او همدارنګه رسول الله صلی الله علیه وسلم فرمایلي دي:

«كُلُّكُمْ رَاعٍ وَكُلُّكُمْ مَسْئُولٌ عَنْ رَعِيَّتِهِ، الإِمَامُ رَاعٍ وَمَسْئُولٌ عَنْ رَعِيَّتِهِ، وَالرَّجُلُ رَاعٍ فِي أَهْلِهِ وَهُوَ مَسْئُولٌ عَنْ رَعِيَّتِهِ، وَالْمَرْأَةُ رَاعِيَةٌ فِي بَيْتِ زَوْجِهَا وَمَسْئُولَةٌ عَنْ رَعِيَّتِهَا». (بخاری:۸۵۳).

ژباړه:هر یو د تاسې راعي (شپون) دی او هر یو د تاسې د خپل رعیت (لاس لاندې کسانو) په برخه کې مسئول دي، (د رعیت په اړه به له ده څخه پوښتنه کیږي) د ټولنې رهبر د خپل رعیت شپون او د خپل رعیت مسئول دی، سړی د خپل کور د اهل مسئول دی، ښځه د میړه په کور کې د خپل اولاد شپنه او مسئوله ده.

د اولادونو لویول خورا سخته دنده ده، په ځانګړې ډول که ووغواړو اولاد په اسلامي او نبوي اخلاقو سنبال په یو غیر اسلامي هېواد کې وروزو.

په یو غیر اسلامي هېواد کې له مختلفو لارو څخه په ګټه اخیستنې اولاد روزل کېدلای شي، په ځانګړې ډول که تاسو غواړئ چې اولاد مو د ښو اخلاقو او په اسلام باندې عمل کوونکی مسلمان واوسي.

دلته څو مهمه مواردي، که په هغو عمل ووشي، نو ان شاء الله چې تر خپله وسه به مو خپله دنده اداکړې وي او اولاد به مو د اسلام په لاره تربیه او لوی کړی وي.

۱:- خپلو ماشومانو ته وخت ورکړئ او د هغوی د ژوند یوه برخه وو اوسئ:

لومړی قدم چې تاسو اخلئ، هغه دا دی چې تاسو خپل وخت د ماشومانو د راتلونکي لپاره قرباني کړئ، ماشومانو ته مو وخت ورکړئ، کچېرې غواړئ د ماشومانو راتلونکي مو روښانه، په اسلامي اخلاقو سنبال، الله سبحانه وتعالی درنه راضي وي او په راتلونکي کې د هغوی په بدو اعمالو وو نه شرمېږئ، نو هغوی سره په وړوکوالي کې مرسته وکړئ، کافي اندازه وخت ورکړئ او هغوی ته دا ووښایئ، چې تاسو تل د هغوی تر خوا ولاړ یاستئ. دا په دې معنا نه، چې یوازې له مادي اړخه، بلکې دا چې په معنوي ډول هم، لکه کار لږ کم وکړئ او خپلو اولادونو ته وخت ورکړئ؛ دا مهمه نه ده چې تاسو دې ښه کور او قیمتي موټر ولرئ، پداسې حال کې چې تاسو د خپلو اولادونو لارښوونې او کومې مرستې ته چې ضرورت لري نشئ رسېدلای.

اګر که ددې چیلینجونو په مقابل کې مقاومت کېدای شي، خو په دې صورت کې دوی د مور او پلار مرستې او فعاله ونډې ته ډېره اړتیا لري، نظر دې ته که دوی په یو اسلامي هېواد کې ژوند کولای.

۲:- د اسلام اساسات ورزده کړئ:

خپلو ماشومانو ته په کور ګې له وړوکوالي د اسلام اساسات او تعلیمات ورزده کړئ، ماشومان هغه وخت اسلام پېژني چې مور او پلار یې ورته معرفي کړي، او هغه وخت پرې عمل کوي، کله چې خپل مور او پلار تل د اسلامي تعلیماتو په عمل وویني.

نو اولادونو ته باید له وړوکوالي د اسلام لمونځ او اساسي لارښوونې او پرې عمل ورزده کړل شي، حلال او حرام، د والدینو، خپلوانو او مشرانو احترام... ور وپېژندل شي، او دا چې څه شی په اسلام کې سم او څه شی ناسم‌دي.

په غیر اسلامي هېوادونو کې یو له مهمو شیانو د حلال او حرام خوراک ورپېژندل دي، چې موږ اجازه لرو یوازې حلال خواړه ووخورو، او داسې نور اساسي موارد ورپېژندل اړین دي.

۳:- په ګډه سره د قرآن تلاوت کوئ، او یو اسلامي کتاب ورته تدریس کړئ:

له بده مرغه دوی ته قرآنکریم او اسلامي کتابونه په ښوونځیو کې نه تدریسېږي، نو باید خپله یې ورزده کړئ.

د دې کار د پیل لپاره تر ټولو بهترینه لاره دا ده، چې په ګډه قرآنکریم ورسره ډېر تلاوت شي، حتا هره ورځ.

ضرور نه ده چې زیات تلاوت شي؛

لږ، خو باید هره ورځ تلاوت شي، لکه وروسته د شپې له ډوډۍ یا مخکې له خوب څخه.

د قرانکریم ترڅنګ یو اسلامي کتاب که هغه د فقې، عقیدې او یا بل مفیدکتاب وي تدریس کړئ.

اجازه ورکړئ چې پوښتنې وکړي، ماشومان به مو تل کنجکاو او متجسس اوسي. دا پوښتنې کېدای شي د هغه څه باره کې وي کوم چې تاسو لولئ، او یا د دې په باره کې چې څنګه همدا درس په خپل ژوند کې عملي کړای شي.

۴:- په مسجد، مدرسې یا په یوه درسي حلقه کې یې شامل کړئ:

کچېرې په ښار کې مو مسجد، مدرسه او یا درسي حلقه موجوده وي، والدین باید خپل ماشومان پکې داخل کړي، که چېرې نه وي، نو د مسجد امام یا بل کوم عالم سره خبره وکړئ، ترڅو یوه درسي حلقه جوړه کړي.

دا به هم ستاسو او هم ستاسو د ماشومانو لپاره یو ښه چانس وي، تر څو نورو مسلمانانو سره په اړیکه کې اوسئ. تر ټولو ښه دا چې په دې ماحول کې اولادونه به مو نور مسلمان ملګري پیداکړي، دا به له هغوی سره د پوښتنو او ستونزو په حل کې خورا ښه مرستېوکړي، او کومې پوښتنې چې له والدینو یا نورو مشرانو نشي کولای له خپلو همزولو به یې وکړای شي.

۵:- په دې ځان پوه کړئ، چې په کومه ټولنه کې تاسو اوسئ، ددې ځای نور ماشومان څنګه، په کوم فرهنګ او طریقه لویېږي:

هر هېواد ځانته جلا کلتور او عنعنات لري او د ماشومانو په ژوند خورا زیاته اغېزه کوي.

په دې هم ځان پوهول او فرق پېژندل پکار دي، چې تاسو په کوم کلتور کې لوی شوي یاستئ؟ ستاسو خپل هېواد کې ماشومان په کوم کلتور کې لویېږي؟ او چېرته چې تاسو اوسېږئ ددې ځای ماشومان په کوم کلتور او طریقه لویېږي؟

څکه چې دادکلتور تفاوت بیا په اولادونو کې ځینې مشخصې تمې، نظرونه او فکرونه زېږوي، چې بیا ستاسو اولادونو ته د نورو ماشومانو او یا نورو والدینو لخوا انتقالېږي.

که تاسو له دې تمو او نظرونو څخه معلومات وو نه لرئ، نو تاسو به خپل اولادونه ړانده کړي، یعنې تاسو به نه پوهېږئ چې اولاد مې څه کوي؟ چاسره اړیکې لري؟ کوم اعمال ترسره کوي؟ او ایا دا اعمال، خواهشات او کوم نظر چې وړاندې کوي ښه دی او که بد؟ نو په دې لحاظ باید د هغه کلتور نه ځان خبر کړئ کوم کې چې ستاسو اولادونه لویېږي.

کوښښ وکړئ چې خپل اولادونه‌درک کړئ، خبرې ورسره وکړئ، د روزمره کارونو احوال ورڅخه واخلئ، چې ښوونځي کې مو څه ولوستل؟ څه لوبې مو وکړې؟ چا خو به درته بده خبر یا جنګ درسره نه وي کړی؟ خاص ملګری دې څوک دی؟

د اولاد ملګري پېژندل او هغوی ځینې وخت کورته راغوښتل پکار دي، تر څو تاسو یې پخپله وپېژنئ، چې ستاسو اولاد کوم ډول ملګري لري.

٦- خپلو اولادونو ته ځانګړي تلویزیوني او یا یوټیوب چینلونه انتخاب کړئ

په اوس وخت کې میډیا په ځانګړې ډول ټولنیزې رسنۍ د ماشومانو په ژوند خورا اغېزې لري، هم مو ماشومان په سمه او هم په ناسمه لاره بوولای شي.

والدین باید خپلو ماشومانو ته د مبایل او کمپیوټر وخت مشخص کړي، چې په ورځ کې یې یو یا دوه ساعته کارولای شي نه زیات.

او باید اسلامي او نور مفید چینلونه ورته په تلویزیون او یوټیوب کې ووښایئ، چې روزانه به دغه چینل نه یوه ویډیو ګوري، که چېرې ماشوم وړوکی وي تر ټولو ښه لاره دا ده چې مور یا پلار له خپل اولاد سره ناست وي او یو په ګډه سره هغه ویډیو یا ټلویزیوني برنامه ووګوري، او بله داچې که وکولای شي، د یوټیوب تجارتي اعلانونه(ads) چې په ارزانه میاشتنې فیس بندېږي خورا ډېر اغیزمن کېدای شي، او ماشومان به مو د ناسمو ویډیوګانو له لیدلو ساتلي وي.

سیرت اخلاقی رسول گرامی ﷺ

بخش چهارم

هرچه پیامبر گرامی ﷺ به چهل سالگی نزدیک می‌شد و هر اندازه بر بینش عمیق گذشته‌اش، افزوده می‌گشت، شکاف فکریش با قوم و قبیله‌اش، بیش از پیش افزایش می‌یافت؛ لذا خلوت و تنهایی را دوست داشت. از اینرو آب و غذا برمی‌داشت و به غار حراء در کوه نور می‌رفت که در دو میلی مکه قرار داشت. او ماه رمضان را در غار حرا می‌گذراند و به هرمسکین و فقیری که نزدش می‌رفت، غذا می‌داد و اوقاتش را به عبادت الله یکتا و تفکر در دنیای هستی و قدرت نهفته در آن، سپری می‌کرد و به اعتقادات مشرکان و تصورات پوچ و بی‌معنای آن‌ها اعتقادی نداشت؛ اما در عین حال راهی روشن و روشی مشخص و مسیری معین، پیش رویش نداشت که با آن آرامش یابد.

این تنهایی و عزلت، گوشه‌ای از تدبیر الله متعال برای آن جناب بود تا او را برای کاری بزرگ و رسالتی سترگ آماده نماید. کسی که در آینده، می‌خواست مسیر زندگی انسان‌ها را تغییر دهد، باید این چنین مراحلی را می‌گذراند و مدتی را درخلوت و تنهایی سپری می‌کرد و از کارها و غوغای دنیا جدا می‌شد و از خواسته‌های ناچیز زندگی دست می‌کشید.

اینگونه الله متعال، پیامبر گرامی ﷺ را برای به دوش کشیدن بار امانت و دگرگون ساختن چهره زمین و تغییر مسیر تاریخ، آماده ساخت و آنجناب را از سه سال پیش از تفویض این مسؤولیت بزرگ به وی، به عزلت و خلوت، رهنمون شد.

پس از آنکه آیات سوره المدثر، بر پیامبر گرامی ﷺ نازل شد و آن جناب در راستای دعوتش، اوامری چند از سوی الله تعالی دریافت نمود.

شوک څه شی دی او څنګه رامنځ ته کېږي؟

لیکنه او څېړنه : منیب الرحمان رحماني

کله چې د مختلفو عواملو له کبله نسجونو ته وینې او نه رسېږي نو دې حالت شوک ویل کېږي.

زموږ بدن د حجرو څخه جوړ دی،حجرې بیا د یو مشخص کار لپاره یو ځای کېږي او یو نسج تشکیلوي، نسج غړی، څو غړي یو سیستم، څو سیستمونه یو ارګانیزم یا ژوندی موجود منځ ته راوړي.

د شوک واقع کېدل په ساده ژبه یانې د بدن د حجرو او نسجونو بې وینې بې تغذیې پاتې کېدل،کله چې دا حالت رامنځته شي نو نه یوازې دا چې نسجونه بې له اوکسیجن څخه پاتې کېږي بلکې

هغه اضافي توکسیک (ذهري)مواد چې د کیمیاوي بدلونونو یا میتابولیزم په پایله کې رامنځته شوي دي هغه هم د بدن څخه د بیرون کېدو لاره ورکوي او حجرو او نسجونو ته ضرر پېښوي.

شوک ولې رامنځته کېږي او عوامل یې څه دي؟

*دبدن دننه یا بیرون خون ریزي، دا کېدی شي د کوم رګ شکېدل وي چې پدې سبب زیاته وینه ضایع شي یا د کومې حادثې په ترڅ کې د سخت زخمي کېدو سره د زیاتې وینې له لاسه ورکول وي.

*د زړه دربدل،یا داسې ووایم کله چې زړه نوره خپله دنده نشي ترسره کولی یانې وینه نشي پمپ کولی،دا که په هرسبب وي.

*د سر او ملاتیر سخت ټپي کېدل

د شوک علایم کوم دي؟

دمریض نبض ډېر تېز او سرسري وي،څکه په بدن کې د وینې شدید کم والی رامنځته شوی او کافي وینه شتون نلري چې اوکسیجن حجرو ته ورسوي نو په دې وخت مریض د شدید تنفس هڅه کوي خو په عین زمان کې بدن او زړه ضعیف شوی وي نو مریض تېز او سرسري تنفس کوي.

*د سر درد،یا سرګرځېدل چې دا ورو ورو تر بې هوښۍ پورې رسېږي.

*د بدن شدید سړي کېدل،په سینه کې د درد احساس کول او نور...

د شوک شوي مریض سره لومړنی مرستې

* مریض باید شاپه تخته څملول شي.

*د تنفسي لارې خلاصول،یعنې د راحت نفس اخیستلو کې مرسته کول.

*که خون ریزي جریان لري فورا په مناسب روش د هغه بندول.

*مریض باید دشوک پوزیشن غوره کړي،یانې د مریض پښې 30cm لوړې کړل شي ترڅو د وینې جریان د سږیو او مغز طرف ته زیات شي ځکه دا حیاتي ارزښت لري.

* په چټکۍ سره روغتون ته رسول.

* د شوک مریض باید ګرم وساتل شي،ثابت ناستی او پوزیشن غوره کړي یانې ډېر حرکت ونکړي.

کودک دست پرورده کدام محیط است؟

محمد مصطفی نوید

این سطور دنبال این نخواهد بود که کدام محیط برای رشد و پرورش اطفال خوب و کدام بد است، بلکه در این جا تلاش صورت می گیرد تا تاثیر محیط بالای اطفال واضح گردد، اصلاً محیط یعنی کدام؟ و تأثیر یعنی چه؟ محیط به معنای تمامی عوامل و اشیاییکه بالان انسان تاثیر می کند، و تأثیر یعنی پیامد محیط بالای فرد.

چنانچه می دانیم ذخیره کافی اکسیجن، آب، غذا و درجه حرارت و عوامل دیگر محیط در رشد فرد تاثیر دارد، نوع عادات و مهارتهاییکه فرد کسب می کند مربوط شرایط اوضاع و احوال محیطی است که فرد در آن زندگی می کند (۱)

"برنفن برنر" در نظریه بوم شناختی(۲) خود در وهله اول کودک را در احاطه خانواده، همبازی ها، مکان های تفریحی، مراکز خدماتی و گروه های مذهبی قرار داده؛ در مرحله دوم اجتماع و جامعه که کودک در آن زندگی می کند و در مرحله سوم تاثیرات جهانی را که به ترتیب بالای دو محیط قبلی و سرانجام بر شخص کودک اثر می کند، بر شمرده است.

خانواده: وطنی ترین اصطلاح برای اینکه بدانیم خانواده کیست اصطلاح گِردِ دسترخوان است، یعنی همانهای کهَ در خانه با شما در یک دسترخوان نان می خورند، در خانواده ممکن است پدر و مادر و چند طفلی زندگی کند و یا شاید خانواده‌ی شامل افراد بیشتر مانند کاکاها، عمه ها و بابا و بی بی باشد، بهر حال رشد کودکان به شدت متاثر از این افراد می باشد. طوریکه اگر روابط کودک در مراحل ابتدایی با اعضای خانواده مناسب نباشد، کودک در تعامل محیط بیرونی دچار مشکل خواهد شد . (۳)

مثلاً اگر محبت کافی برای کودک داده نشود و کودک ناگزیر شود که برای ابراز وجود و جلب توجه دست به کارهای، مانند، ناحق گریه کردن و یا کلمات را شکسته و نازادنه تلفظ کردن بزند و یا هم انزوا گزینی را انتخاب کند، در هر حال تداوم این حالت سبب می شود تا کودک بر محیط بیرون از خانواده نیز نگاهی بی اعتمادانه داشته باشد و برای جلب توجه دیگران کارهای غیر معمولی انجام دهد، اما در مقابل در محیط پُر از محبت و صمیمیت طفل با اعتماد به نفس با جامعه‌ی بیرون از خود تعامل خواهند کرد، و محیط را مطابق خواست های خود رام ساخته و یا حد اقل کنش و واکنش معقول خواهد داشت.

همسالان، مکان های بازی، مکتب و مسجد محیط نزدیک دیگریست که تاثیر و نفوذ مستقیم در رشد و تربیت طفل دارد، اما بدون شک عملکرد کودک در این محیط نیز متاثر از برخورد های گذشته والدین می باشد، طفلی که پدر و مادر حامی او بوده و در تصور از خود (self-concept) او را یاری رسانیده اند، این جا عملکرد بارز تر داشته و احیاناً در سطح تصمیم گیری عمل می کند.

اگر بنابر عواملی کودک خشن بوده، و یا حد اقل نتوانست با همبازی اش کنار بیاید، سبب برخورد خشن و ناسازگار همبازی هایش نیز قرار می گیرد، که این نوع رابطه خود مؤلد عکس العمل مُشّددتر کودک متخاصم می شود، این تعامل ادامه می یابد تا اینکه بازی از هم بپاشد و یا در نهایت همتای کودک رفتار خشن را از او بیاموزد.

چنان که اشاره شد کودکستان، مکتب و مسجد بعنوان مکانهای که طفل درآن سَیرِ رشد خود را طی می کند، محیط دیگریست که کودک از آن متاثر می شود، هر چند معیاری شدن این مکان ها به عهده حکومت و سایر نهادهای مدنی است اما قطعاً والدین مکلفیت انتخاب مکان درسی درست و نظارت بر آن ها را دارند تا از رشد و تربیت مطلوب کودکانشان مطمین باشند، محیط درسی مناسب؛شامل معلمین بادانش و مسلکی می باشند که از دانش روانشناسی تربیتی و رشد برخوردار بوده و تجربه کافی تدریس کودکان را داشته باشند.

هرگونه برخورد نامناسب در این مکانها پیامد های زیانباری برای کودک خواهد داشت، توهین، تحقیر و تنبیه از جمله رفتار های نامناسب و محرک های ناکار آمدی است که آثار منفی آن تا سالها در ذهن، روان و شخصیت کودک باقی می ماند.

برای سریع و بهتر شدن یادگیری و آموزش کودکان تیوری ها و نظریات بیشماری ارایه شده اند که هر کدام در جای خود بر لزوم دانش روانشناسی و آموزش آموزگار یا آموزگاران تاکید نموده است.

با این وصف این دو خورده محیط متاثر از دو محیط دیگری (جامعه و همه اوضاع و احوال جهانی) است که در دایره اجتماعی و جامعه ارایه شده در نظریه بوم شناسی" برنفن برنر" روابط خانواده گی، همسایگان، رسانه ها و سایر عوامل بیرونی، می توانند به نحوی محیط اولیه (خانواده و...) کودک را متاثر سازند و شامل این محیط می گردند.

چه بسا این عوامل نسبت به والدین و محیط خانواده موثر تر عمل کند؛ بطور مثال، رسانه های همگانی مانند تلویزیون، می تواند در معرفی الگو از مادر و پدر پیش قدم باشند، بدیهی است طفلی که بیشتر اوقاتش پای تلویزیون می گذرد، مستقلانه هنرمند را دوست خواهد داشت و آهنگی از او را زمزمه خواهد کرد، طفل دختر نقش مادری را پسر نقش پدری را از داستان سریال و فلمی که می بیند تقلید خواهد کرد، قصه ها و برنامه های تلویزیونی در بازی های کودکانه آنها تبلور خواهند یافت. به همین ترتیب خانواده‌ی که ارتباطات اجتماعی بیشتر دارند آنجا دوستان زیادی رفت و آمد خواهند کرد و طفل آن خانواده اجتماعی تر بار آمده و ترس از بیگانه را زود تر از دیگران کنار می گذارد.

بدین منوال محیط اجتماعی و جامعه نیز از عوامل جهانی و سیاسی دنیاو وضعیت فرهنگی و موقعیت جغرافیایی متاثر می گردند که نمونه بارز آن وضع سیاسی و اقتصادی کشور است.

آنچه که می خواهم اینجا تذکر دهم این است که اگر وضعیت زندگی در یک شهر به ترتیبی شود که تربیت و تعلیم فرزندان در خطر بیافتد نیاز است که خانواده به خاطر آن از شهر به شهری مهاجرت نماید و یا حد اقل از ناحیه‌ی به ناحیه‌ی منتقل شود تا زمینه تربیت و تعلیم فرزندان مساعد گردد.

از آنچه گفته آمدیم چنین نتیجه می گیریم که: خانواده، همبازی ها، مکتب و مدرسه از جمله محیط های تاثیر گذار اولیه بالای کودک است که لازم است تا اولیای اطفال در فراهم آوری فضای مناسب خانواده، همبازی های مطمئن و سالم، کودکستان، مکتب و مدرسه معیاری برای کودکان خود، دقت بخرچ بدهند.

اجتماع بزرگتر غیر از خانواده و.... بالای رشد و تربیت کودکان تاثیر قابل ملاحظه ی دارد که نیاز است تا والدین مراقب آن باشند و از آن برای تربیت فرزندان خود استفاده سالم نمایند. همچنان نیاز است که تاثیرات سوء تغییرات سیاسی منطقه و جهان را بالای کودکان به حد اقل برسانیم.

(۱) روانشناسی تربیتی داکتر علی ریعتمداری
(۲) روانشناسی کدیور پروین کدیو
(۳) Bronfenbrenner's Ecological Systems

****

BRANCHES OF IMAN

SIYĀM (ABSTINANCE/ FASTING)

(NAJM UK weekly reminders)

- In Arabic, Sawm is derived from the word صَـام, which means **to abstain** from something.
- Practically, fasting means to abstain from all مَنْهِيَّـاتْ (those things that are forbidden) and also some مُبَاحَاتْ (permissible things such as eating/drinking) **during** the hours of fasting,

and to do so with the **intention** of fasting.

- Fasting is an institution/training camp which enables man to improve morally and spiritually by developing: God-consciousness (Taqwā), self-control, discipline and compassion.

يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا كُتِبَ عَلَيْكُمُ الصِّيَامُ كَمَا كُتِبَ عَلَى الَّذِينَ مِنْ قَبْلِكُمْ لَعَلَّكُمْ تَتَّقُونَ*

*O' You who believe, fasting is **prescribed** for you, as it was prescribed for those before you, so that you may **develop Taqwā.*** [Surah Al-Baqarah, 183]

What makes Sawm so Special?

- Fasting is very unique due to it being a very **personal** and **hidden** action that no one but Allah can see. Therefore, Riyaa' (showing off) can't contaminate Sawm like it can to other acts of worship e.g. Salāh and Zakāt.

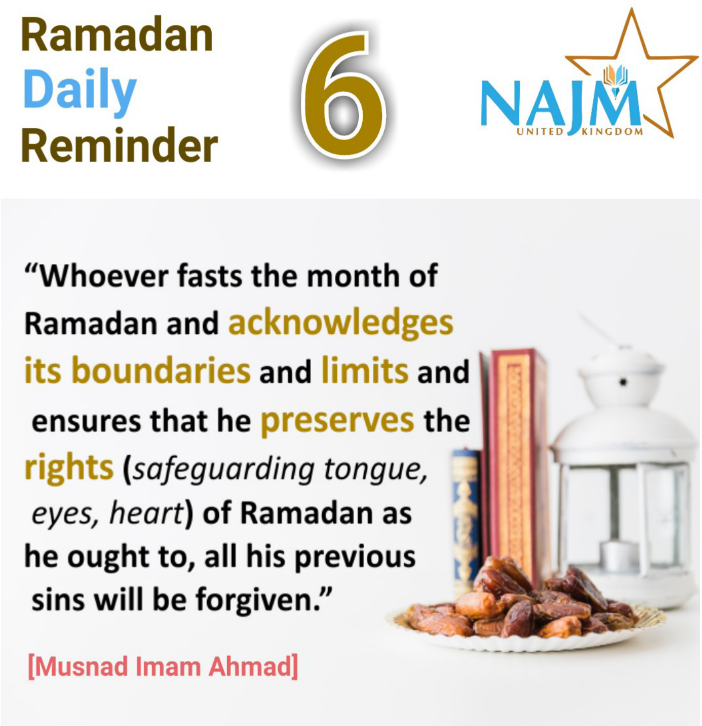

- Another special virtue of Siyām is that it is a very effective means of **subjugating shaytan** who cannot gain strength and misguide us except through our **desires**. Eating and drinking strengthens the desires whereas hunger and thirst **breaks** all the passions and desires that are the tools of Shaytan.
- By staying away from the Halāl as well as Harām, we strengthen ourselves against temptations and desires.
- Knowing this, we can truly appreciate the below hadith of our Messenger (SAWS) narrated Imam Muslim ibn al Hajjaj –

*The Messenger of Allah said, The reward of every (good) deed of a person is multiplied from ten to seven hundred times. Allah (SWT) says: 'The reward of observing Sawm is different from the reward of other good deeds; **Sawm is for Me, and I Alone will give its reward.** The person observing Sawm abstains from food and drink only for My sake.'*
The fasting person has two joyous occasions, one at the time of breaking his fast, and the other at the time of meeting his Rabb (creator, provider). Surely, the breath of the fasting person is better smelling to Allah than the fragrance of musk."

كل عمل ابن آدم يضاعف: الحسنة بعشر أمثالها إلى سبعمائة ضعف. قال الله تعالى: (إلا الصوم فإنه لي وأنا أجزي به: يدع شهوته وطعامه من أجلي. للصائم فرحتان: فرحة عند فِطره، وفرحة عند لقاء ربه. ولخلوف فيه أطيب عند الله من ريح المسك).

Amount of Sawm?

- The best type of fasting is that of Dawood AS (who fasted on alternate days/every other day).
- The **least** amount of fasting is to only fast the month of Ramadan.

One can reconcile between the two by observing Sawm on the following specially chosen days, such as:

1. **6** days from Shawwal (right after Ramadan)
2. **First 9** days of Dhul-Hijjah (especially the 9th day, Arafah)
3. Day of Aashuraa (10th of Muharram)
4. Every Monday and Thursday
5. **The 3 white days** of every month (days 13-15 when the moon is full).

Differences Between Obligatory Fasts (Ramadan) & Voluntary Fasts

❖ In Ramadan, you must have the intention (a firm resolve to perform an action) the night before to fast the next day. The intention for a **voluntary** fast can be made during the day if one hasn't done anything that would normally invalidate a fast from **Fajr** until the time of intention.

The reward is only from the time the intention was formed, because the Prophet said: "Actions are judged by intentions." So, whatever came before the intention will not have the reward of Sawm recorded for it.

Aishah RA's hadith: *"The Prophet (Saws) came to us (one day and said: 'Do you have any food?' We said, 'No'. He said: 'Therefore, I am fasting'" [Sahih Muslim & Abu Dawud].*

في صحيح مسلم والسنن قالت عائشة: دخل عليّ رسول الله صلى الله عليه وسلم ذات يوم فقال: «هل عندكم شيء؟ فقلنا: لا. قال: فإني إذن صائم».

(To Be Continued on Page 7)

(SIYĀM (ABSTINANCE/FASTING

Breaking a day of fasting during the month of Ramadan without a legitimate reason, is a **serious sin** even if the person makes it up later. However, it **is permissible** for one who is performing a voluntary fast to break it.

Abu Sa'id al-Khudri said: ***"I prepared food for the prophet****. He (peace and blessings of Allah be upon him) came to me with some of his companions****.*** When the food was laid out, one of the men said***: 'I am fasting.'*** The Messenger of Allah (peace and blessings of Allah be upon him) said: ***'Your brother has invited you and incurred expenses in your behalf.'*** Then he (SAWS) told him, ***'Break your fast and fast another day in its place if you wish.'*** ***"***[Baihaqi]

The 3 Levels of Fasting

1. **The general fast (صَوْمُ الْعُمُوْمِ)**: is the minimum level and is the fasting of the general masses. It entails preventing one's stomach and private parts from fulfilling their desires. {all the while not preventing the limbs from that which is disliked.}

2. **The special fast (صَوْمُ الْخُصُوْصِ)**: is the fast of the righteous and includes prevention of the limbs e.g. refraining of one's gaze, tongue, hearing and eyes, as well as the rest of his body parts from committing sinful acts.

3. **The More special fast:** is fast of the elite and includes restraining the heart from all bad thoughts and its yearning after worldly affairs and restricting it to the remembrance of Allah alone.

وَالْجَهْلَ ,بِهِ وَالْعَمَلَ آلزُّورِ قَوْلَ يَدَعْ لَمْ مَنْ
وَشَرَابَهُ طَعَامَهُ يَدَعَ أَنْ فِي حَاجَةٌ لِلَّهِ فَلَيْسَ

Characteristics of The Special Fast

(1) **Safeguarding the Tongue**

لَيْسَ الصِّيَامُ مِنَ الْأَكْلِ وَالشُّرْبِ إِنَّمَا الصِّيَامُ مِنَ اللَّغْوِ وَالرَّفَثِ فَإِنْ سَابَّكَ أَحَدٌ أَوْ جَهِلَ عَلَيْكَ فَلْتَقُلْ إِنِّي صَائِمٌ إِنِّي صَائِمٌ

"Fasting is not only to leave food and drink. Verily, it is fasting from vain and obscene speech. If one of you is abused or offended, let him say twice: I am fasting." [Sahih Ibn Khuzaymah]

(2) Lowering the Gaze

The eyes must be restrained from any unlawful look as well as all other limbs e.g the hands from touching or taking that which is impermissible, the ears from listening to idle talk.

(3) Oral Hygiene

Is Mustahabb (highly recommended) at all times, but even more so when fasting. The best method is the prophetic sunnah of Tasawwuk (using Miswāk). This can be done during fasting hours too.

السِّوَاكُ مَطْهَرَةٌ لِلْفَمِ مَرْضَاةٌ لِلرَّبِّ

"The Siwāk (toothstick) is cleansing for the mouth and pleasing to the Lord." [Sahih Al-Bukhāri]

The importance of seeking knowledge

By Naveed Naseer
Year 11, Hatch End High School

Islam is a religion of knowledge and has given great importance to the action of seeking knowledge. Islam also makes it a religious duty to seek knowledge and shows that knowledge is the key to success.

In the very first revelation of the Quran (surah al Alaq), Allah says the word "اقـرأ", which means "read". This shows the importance of seeking knowledge as the very first word revealed from the Quran commands Muslims to seek knowledge. Furthermore, in the next few ayah, the word «قـلـم», which means "pen", and the word «عـلَّـم», which means teach, are also used. These words all emphasize the practise of gaining and spreading knowledge.

In another surah (surah Taha 20:114) Allah says "وَقُل رَّبِّ زِدْنِي عِلْمًا"- "Say: My Lord, increase me in knowledge" – Here, Allah has recommended a dua for Muslims and it is about increasing knowledge. Again, the clear importance of increasing one's knowledge is shown in the Quran. This dua, recommended to us by Allah, shows that there are great benefits to gaining knowledge both in this world and the hereafter.

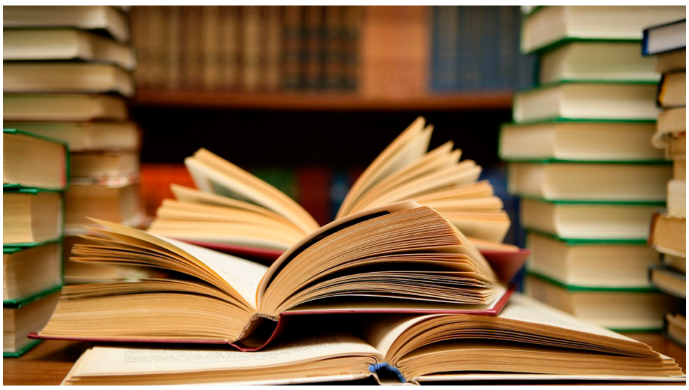

In one narration, the messenger of Allah said, "Seeking knowledge is an obligation upon every Muslim". This obligation is not limited to gender age or class but is an important obligation for all Muslims and whoever seeks knowledge and help other people to learn will get astonishing rewards from Allah (SWT). Allah will grant that person a high position in both this world and the hereafter. It is said in surah Mujadilah (quran 58:11) "Allah will raise those who have believed among you and those who were given knowledge, by degrees".

To conclude, Muslims should understand the importance of seeking knowledge and strive to learn more about our deen and also teach others as there is great reward in this. We should know that religious knowledge brings us closer to Allah as we come to know more about our lord and his perfect religion.

Why Harry E. Heinkel became a Muslim

My early religious training was in the Christian faith. This, however, was a matter of birth, not of choice - our early religious training is generally in the faith of our parents. Later in life, our religion is usually accepted as a matter of fact. We, however, question and examine everything except our religious faith, particularly if it is Christianity.

The Christian Bible, being the textbook of Christianity, is a book which I have read many times. I doubt if there is a person who does not shudder while reading its pages, filled as they are with blood-curdling slaughter, rapine and destruction, along with its tales of incest, rape and other vile obscenity. Indeed, after reading the Bible one cannot help but wonder as to the nature of this «God of the Christians». Almost every Christian home contains the Bible, but it is generally used as a mantelpiece decoration. If it were the

custom of the printer to deliver this book with its edges uncut, it would, no doubt, remain so for many years!

Charles Francis Potter, D.D., in his book «The Story of Religion» wrote: «The Christian Bible may be ‹the book nobody knows› in America, but the Qur›an is the book everybody reads in Islam.»

Yes, indeed, and it is an advantage to Christianity that the Bible is «the book nobody knows.» The Bible was the first cause in leading me away from Christianity.

Having lost all interest in Christianity, I began a study of other world religions, as well as various «ologies» and «isms.» All this was followed by agnosticism and atheism. However, there is, I believe, in mankind an innate certainty deeply rooted which persists in proclaiming the fact that there is Allah, a Divine Creator, Master of the universe. But not the God who glories in bloodshed, atrocities and sensuousness. It was this «innate certainty» which caused me to return to a further study of religion.

I found that Islam appeals to one›s reason; it does not contain the pessimism of Buddhism; it is not void of Divinity like Shintoism or Confucianism, nor is it a money-made religion. I found that it invites and encourages the pursuit of knowledge.

The pages of history are filled with facts citing the hindrances which Christianity placed in the pathway of progress and civilization. It was a traditional saying of the Prophet Muhammad that «who so pursue the road of knowledge; Allah will direct him to the road of Jannah; (heaven); verily the angels spread their arms to receive him who seek after knowledge; verily the superiority of a learned man over a mere worshipper is like that of the full moon over the stars.»

I do not hesitate to state that were Islam better known in the Western World, it would astound the civilized world by its gain in adherents. The reason why it is not better known, is that it is with difficulty that one can obtain authorized or even unbiased literature pertaining to the Islamic faith. However, I am sure time will rectify this condition.

In bringing this article to an end, I wish to state that I am very happy to add my voice to the millions who proclaim to the world La ilaha illa-Allah, Muhammad-ur-Rasulullaah - There is no true god but Allah and Muhammad is His Messenger.

تماس با ما

media@hayatfoundation.org.uk

hayatfoundationuk

+44 7588 811824 - +44 7508 848893

www.hayatfoundation.org.uk

ماهنامه حراء میاشتنی Monthly Hera

ماهنامه تربیتی علمی و دینی